

Маргарет Атвуд
ПРИКАЗНАТА НА РОБИНКАТА

Книгата е објавена со финансиска поддршка од:

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

БИБЛИОТЕКА – *ARS MAGNA*

Главен уредник
Филип Димевски

Наслов на оригиналот
Margaret Atwood, THE HANDMAID'S TALE

Copyright © 1986 by O. W. Toad, Ltd.

Превод од англиски јазик
Кристина Димкова

Јазична редакција
Филип Димевски

Компјутерска обработка
БЕГЕМОТ

Ликовно уредување
Бојан Димитријевиќ

© Сите права на изданието ги има – БЕГЕМОТ ДООЕЛ
Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

Маргарет Атвуд

ПРИКАЗНАТА
НА РОБИНКАТА

Бегемот

Скопје, 2016

*Рахил, гледајќи дека не му раѓа деца на Јакова, ѝ позавиди на сестрата своја, па му рече на Јакова:
„Дај ми деца, ако не – јас ќе умрам!“
А Јаков се налути на Рахил и ѝ рече: „Зар јас сум тој, а не Бог, што не ти дал плод на утробата?
И му рече Рахил на Јакова: „Ене ја слугинката моја Вала; влезе при неа; нека ми роди; нека ми роди таа в скут, па и јас ќе имам деца од неа“.*

Битие, 30:1-3

А јас, уморен од долгите години нудење залудни, бесцелни, визионерски идеи и по долго време целосно очаен за успех, за среќа, го прифатив овој предлог...

Џонатан Свифт, *Скромен предлог*

*Во пустината нема знак кој вели,
Не јади камења.*

Суфиска поговорка

I НОЌ

ПРВА ГЛАВА

Спиевме во поранешна фискултурна сала. Подот беше од лакирано дрво со нацртани линии и кругови поради игрите кои некогаш се играле тука, обрачите за кошаркарските мрежи сè уште си беа на место, иако мрежите ги немаше. Просторијата беше опкружена со балкон, за гледачите, мислам дека можев да го почувствувам, како бледа меморија, остриот мирис на пот помешан со слатка нишка на гума за цвакање и парфем од девојките-гледачки, во здолништа од филц, како што знам од сликите, подоцна во мини-здолништа, потоа панталони, потоа со една обетка, потоа со зелено шатирани боцки на косата. Тука се одржуваа игранки, музиката траеше, палимпсест од нечуен звук, еден врз друг стил, притаен звук на тапани, осамен плач, венци од палома-цветови, картонски ѓаволи, диско-топка која ги посипува танçarите со снег од светлина.

Во просторијата се чувствуваше стар секс и осаменост, и очекување на нешто без форма и име.

Се сеќавам на тој копнеж за нешто што во секое време можеше да се случи, а никогаш не беше исто како рацете што наеднаш ќе се најдеа на тебе, на половината или одзади, на паркингот или во телевизиската соба со намален тон додека сликите светкаа по снагата.

Копнеевме по иднината. Како го стекнавме тој талент за ненаситност? Беше во воздухот, и сè уште беше во воздухот, дополнителна мисла додека се обидувавме да заспиеме во војничките кревети, наместени во редови, со простор меѓу нас за да не можеме да разговараме. Имавме фланелни чаршафи, како детските, и стари војнички ќебиња на кои сè уште пишуваше САД. Уредно ги диплевме алишта-та и ги остававме на столчиња на крајот од креветот. Светлата беа намалени, но не исклучени. Тетка Сара и тетка Елизабета патролираа, имаа електрични стапови за стока закачени за кожните ремени.

Но, немаа пиштоли, дури ни ним не им беа доверени пиштоли. Пиштолите беа за чуварите, специјално требувани од кај Ангелите. На чуварите не им беше дозволен влез во зградата освен кога ќе беа повикани, а нам не ни беше дозволено да излегуваме надвор, освен за прошетки, двапати на ден во пар околу фудбалскиот терен, сега затворен со жичена ограда, а над неа бодликава жица. Ангелите стоеја од надворешната страна на оградата со грб свртени кон нас. Тие за нас беа олицетворение на стравот, но и на нешто друго. Камоли да гледаа. Камоли да можевме да разговараме со нив. Ќе можевме нешто да размениме, да направиме некаков договор, некаква зделка, телата сè уште беа наши. Ова беше наша фантазија.

Научивме да шепотиме скоро безвучно. Во полутемницата, кога Тетките не гледаа можевме да

си ги протегнеме рацете и да си ги допреме преку празнината меѓу креветите. Научивме да читаме од усни со главите залепени на креветот, свртени на- страна, гледајќи си во усните. На овој начин си ги кажувавме имињата, од кревет до кревет:

Алма. Џанин. Долорес. Мојра. Џун.

II ПАЗАРЕЊЕ

ВТОРА ГЛАВА

Стол, маса, ламба. Горе, на белиот таван, релјефен орнамент во форма на венец, а во средината празнина пополнета со гипс, како дупка на лицето од каде било извадено окото. Сигурно некогаш тука стоел лустер. Извадиле сè за што би можело да се заврзе јаже.

Прозорец, две бели завеси. Под прозорецот, седиште со мала перница. Кога прозорецот е делумно отворен – само делумно се отвора – воздухот влегува и ја придвижува завесата. Можам да седам на столот или на седиштето под прозорецот и со скрстени раце да го гледам ова. Низ прозорецот влегува и сончевата светлина, и паѓа на подот направен од дрво во сјајно полирани тесни ленти. Чувствувам мирис на политура. Овална черга плетена од парталчиња. Ова е изгледот кој го сакаат: народна уметност, архаичност, направено во слободно време од женска рака од материјали што не се за понатамошна употреба. Враќање кон традиционалните вредности. Не троши, не сакај. Не сум потрошена. Зошто сакам?

На сидот над столот слика, урамена, но без стакло: цветен дезен, сини ириси, акварел. Цвеќињата сè уште се дозволени. Дали сите го имаме истиот дезен, истиот стол, истите бели завеси, се прашувам? Обезбедени од владата?

Замислете си дека сте во војска, вели Тетка Лидија.

Кревет. Единечен, среднотврд душек покриен со бела полнета прекривка. Ништо не се случува на креветот освен спиење или неспиење. Се обидувам многу да не размислувам. Како и другите работи така и мислата мора да се ограничува. Има многу работи за кои е неиздржливо да се размислува. Размислувањето може да ти ги уништи шансите, а мојата намера е да истраам. Знам зошто нема стакло на акварелите со сини ириси и зошто прозорецот само делумно се отвора и зошто е направен од сигурносно стакло. Не се плашат од бегства. Не би стигнале далеку. Се плашат од оние други бегства, оние кои можеш да ги отвориш во себе ако имаш острица.

Така. Освен овие детали, просторијава би можела да биде гостинска соба на колеџ за помалку истакнати гости или соба во пансион од минатото за госпоѓи во намалени финансиски околности. Тоа сме сега ние. Околностите се намалени за оние од нас кои сè уште имаат околности.

Столчето, сончевата светлина, цвеќињата не смеат да се отфрлат. Жива сум, живеам, дишам, ја подавам раката надвор со подвиткан ракав кон сончевата светлина. Местото каде што се наоѓам не е затвор туку привилегија, како што вели тетка Лидија, која е вљубена и во едното и во другото.

Засвони своното што го мери времето. Тука времето се мери со свона, како некогаш во жен-

ските манастири. И тука, како во манастирите, има малку огледала.

Станувам од столчето, ги подавам нозете кон сончевата светлина во црвените чевли, рамни за да го зачуваат ’рбетот и непогодни за танцување. Црвените ракавици лежат на креветот. Ги земам, ги навлекувам на рацете, прст по прст. Сè освен крилцата околу лицето ми е црвено: бојата на крвта, бојата која нè дефинира. Здолништето ми е до глуждовите, широко, собрано со права платка која се шири над градите, ракавите се широки. Белите крилца се, исто така, пропишани, тие служат да нè спречат да гледаме, но и да бидеме видени. Никогаш не сум изгледала убаво во црвена боја, црвената не е моја боја. Ја земам корпата за пазарење и ја ставам преку раката.

Вратата на собата – не *мојата* соба, одбивам да речам *мојата* – не е заклучена. Всушност, не се затвора убаво. Излегувам во полираниот ходник низ чија средина по цела должина се протега бледорозова патека. Како патека низ шума, како кралски тепих, ми го покажува патот.

Тепихот се свива и оди надолу по предните скали и јас со него одам со едната рака на гелендерот, кој некогаш, во некој друг век, бил дрво, измазнето до висок сјај. Куката е доцновикторијанска, семејна, изградена за големо, богато семејство. Во ходникот стои висок старомоден часовник, кој го одбројува времето, а по него се наоѓа вратата на мајчината дневна соба во бои и нијанси на кожа. Соба за седење во која никогаш не седам туку стојам или клечам. На крајот на ходникот, над влезната врата, има полукружен светларник од обоено стакло: цвеќиња, црвени и сини.

На сидот од ходникот стои огледало. Ако ја свртам главата така што белите крилца околу лицето ми го насочат погледот кон него, можам да го видам додека се симнувам по скалите, кружно, конвексно, големо огледало, како рибјо око, а јас во него како изобличена сенка, пародија на нешто, некој лик од бајка во црвена наметка кој се симнува кон мигот на безгрижност што е иста со опасност. Сестра, потопена во крв.

На дното на скалите има закачалка за шапки и чадори од виткано дрво, чии долги дрвени прачки нежно се виткаат нагоре во форма на кука, како отворени листови на папрат. На неа се закачени неколку чадори: црн за Командантот, син за Сопругата на Командантот и еден доделен на мене, црвен. Го оставам црвениот чадор каде што е, бидејќи знам од прозорецот дека денот е сончев. Се прашувам дали Сопругата на Командантот е во дневната соба. Не седи секогаш таму. Понекогаш ја слушам како чекори наваму-натаму, тежок чекор па лесен па мекиот крај на нејзиниот стап на бледорозовиот тепих.

Чекорам по ходникот покрај дневната соба и вратата која води до трпезаријата, ја отворам вратата на крајот од ходникот и влегувам во кујната. Тука веќе го нема мирисот на политурата. Рита е внатре, стои крај кујнската маса со плоча од бел изгребан емајл. Таа го носи својот вообичаен мартин фустан, во бледозелена боја, како хируршка униформа од минатото. Фустанот е со слична форма како мојот, долг и покривен, но со престилка врз него и без белите крилца и велот. Го става велот кога излегува надвор, но никого многу не го засега кој ќе го види лицето на една Марта. Ракавите ѝ се

свиткани до лактот и ги покажуваат своите кафяви раце. Меси леб, ги фрла грутките тесто за последното кратко месење, за потоа да ги обликува.

Рита ме здогледува и кимнува со главата, тешко е да се каже дали тоа го прави како поздрав или едноставно потврдува дека ме видела, ги брише своите набрашнети раце од престилката и претура низ кујнската фиока, барајќи го тефтерот со купони. Муртејќи се, кине три купони и ми ги подава. Лицето би ѝ било љубезно доколку се насмее. Но, муртењето не е лично: таа не го одобрува црвениот фустан и она што тој го означува. Мисли дека можеби сум заразна како болест или некоја форма на несреќа.

Понекогаш слушам зад затворена врата, нешто што никогаш не би го правела во минатото. Не слушам долго, бидејќи не сакам да ме фатат. Но, еднаш ја слушнав Рита како ѝ вели на Кора дека таа никогаш не би се понижила така.

Никој не те прашува, рече Кора. А што можеш да направиш?

Да отидеш во Колониите, рече Рита. Имаат избор.

Со Нежените и да изгладниш до смрт и Господ знае уште што? Рече Кора. Ќе те фатат.

Лулеа грашок, иако вратата беше скоро затворена, можев да го чујам лесното тропкање на зрната грашок кои паѓаа во металниот сад. Ја слушнав Рита, воздишка на неодобрување, протест или согласување.

Во секој случај, го прават тоа за сите нас, рече Кора, или така велат. Да не ми беа подвртани каналите, можев да бидам јас, да речеме ако бев десет години помлада. Не е толку лошо. Не е некоја работа.

Подобро таа отколку јас, рече Рита, и јас ја отворив вратата. Лицата им беа какви што се женските лица кога зборуваат за некого зад грб и мислат дека ги слушал: засрамени, но истовремено пркосни, како тоа да е нивно право. Тој ден, Кора беше попријатна со мене од вообичаено, Рита понамуртена.

Денес, и покрај затвореното лице и стиснатите усни на Рита, би сакала да останам тука, во кујната. Кора би можела да дојде од некое друго место во куќата носејќи го шишето со лимоново масло и прашкото, а Рита би можела да направи кафе – сè уште има вистинско кафе во куќите на Командантите – би можеле да седиме крај кујнската маса на Рита која е онолку на Рита колку што мојата маса е моја и би зборувале, за болките, болестите, нозете, грбовите, сите разновидни непријатности што нашите тела, како непослушни деца, не можат да ги направат. Би кимале со главите како интерпункција на нашите гласови, сигнализирајќи дека да, разбираме. Би си размениле лекови и би се обиделе да се надвикаме во рециталот на физичките несреќи, нежно би се пожалиле, нашите гласови нежни и тивки и жаловни како гулаби во одводниот канал на натстрешницата. *Те разбираам*, би си рекле. Или пак, еден старомоден израз кој сè уште може да се слушне од постарите луѓе: *Зборот од уста ми го зеде*, како некој да може зборот да ви го земе ако не го дадете. Што би било кога би било.

Колку презирав таков разговор во минатото. Сега копнеам по него. Барем е разговор. Некаква размена.

Или пак би можеле да озборуваме. Марти-те знаат некои работи, си разговараат меѓусебно, ги пренесуваат неофицијалните вести од куќа во

куќа. Несомнено слушаат по врати како мене и гледаат дури и кога очите им се свртени на друга страна. Ги имам слушнато, имам фатено шепот од нивните приватни разговори. *Мртвородено*. Или, *Ја прободете со игла за плетење директно во стомакот*. *Љубомора, сигурно љубомора ја јадела*. Или измачувачки, *Користела средство за чистење тоалет*. *Делувало за секунда, не го почувствувал вкучот*. *Сигурно бил многу пијан, ама ја фатија*.

Или би ѝ помогнала на Рита да направи леб, би ги потонала рацете во таа мека отпорна топлина која толку многу наликува на снага. Гладна сум за да допрам нешто поинакво од платно и дрво. Гладна сум да го извршам чинот на допир.

Но, дури и да прашам, дури и да ја прекршам пристојноста до тој степен, Рита нема да ми дозволи. Ќе се плаши. На Мартите не им е дозволено да се побратимуваат со нас.

Побратимува значи да се однесува како брат. Лука ми го кажа тоа. Рече дека не постои соодветен збор кој значи *да се однесува како сестра*. Би требало да биде *посеструва*, рече. Сакаше да ги знае ваквите детали. Потеклото на зборовите, необичните употреби. Го задевав дека е ситничав.

Ги зедев купоните од подадената рака на Рита. На нив има слики од производите за кои треба да се заменат: дванаесет јајца, парче кашкавал, нешто кафеаво што би требало да означува парче месо. Ги ставив во џебот со патент на мојот ракав, каде што ја чувам идентификацијата.

„Кажи им свежи, јајцата“, вели. „Не како минатиот пат. И кажи им пиле, а не кокошка. Кажи им за кого е и нема да си играат“.

„Добро“, велеам. Не се смеам. Зошто да ја искушувам со пријателство?

ТРЕТА ГЛАВА

Излегувам од задната врата, одам кон градината која е голема и уредена: тревник на средината, врба, ресички од жална врба, околу рабовите граница од цвеќиња меѓу кои нарцисите сега венеат, а лалињата ги отвораат чашките, истураат боја. Лалињата се црвени, потемна пурпурна боја кон стракот, како да биле исечени и почнуваат да зараснуваат на тоа место.

Оваа градина е во надлежност на Сопругата на Командантот. Набљудувајќи низ својот сигурносен прозорец често ја гледав таму, клекната со колена-та на перница, светлосин вел префрлен преку нејзината широка градинарска шапка, крај неа кошница со ножици и врвки за врзување на цвеќињата. Чуварот, доделен на Командантот, е задолжен за потешкото копање, Сопругата на Командантот наредува покажувајќи со стапот. Повеќето од Сопругите имаат вакви градини, тие им се нешто за што се грижат и го доведуваат во ред.

Порано имав градина. Се сеќавам на мирисот на земја, заоблените главички на растенијата во рачете, зрелост, суво шушкање на семето низ прстите. Времето побргу би поминало на тој начин. Понекогаш Сопругата на Командантот си вади столче надвор и едноставно си седи во својата градина. Оддалеку наликува на мир.

Таа сега не е тука, а јас почнувам да се прашувам каде е: не сакам неочекувано да најдам на Сопругата на Командантот. Можеби шие во дневната соба со левата нога на табуретка поради артритисот. Или плете шалови за Ангелите во првите редови. Едвај можам да верувам дека на Ангелите им требаат тие шалови, како и да е, оние кои ги прави Сопругата на Командантот се премногу комплицирани. Таа воопшто не се занимава со шаблони од крстови и ѕвезди какви што изработуваат повеќето од другите Сопруги, тоа не е предизвик. По рабовите на нејзините шалови маршираат елки или орли или здрвени човековидни фигури, момче и девојче, момче и девојче. Тие не се шалови за возрастни мажи туку за деца.

Понекогаш мислам дека овие шалови воопшто не им ги праќаат на Ангелите, туку ги расплетуваат и повторно ги враќаат во топчиња предило, за да се плетат повторно. Можеби тоа е само начин да ги држат Сопругите ангажирани, да им дадат смисла или цел. Но, љубоморна сум на плетењето на Сопругата на Командантот. Убаво е да се има мали цели кои лесно се остваруваат.

На што ми љубомори таа?

Таа не зборува со мене, освен кога не може тоа да го избегне. Јас сум нејзиниот прекор, нејзината потреба.

Пред пет недели, кога пристигнав откако бев назначена, за првпат стоевме лице в лице. Чуварот од претходното место ме донесе до влезната врата. Првите денови дозволено ни е да влегуваме преку влезната врата, а потоа треба да ја користиме задната. Работите сè уште не се легнати, премногу е рано, сите сме несигурни во врска со нашиот точен статус. По извесно време ќе биде или само влезната врата или само задната.

Тетка Лидија рече дека лобирала за влезната. Твојата положба претставува чест, рече.

Чуварот засвони на вратата наместо мене, но пред да има време за некој да чуе и бргу да отвори, вратата се отвори навнатре. Таа сигурно чекала зад неа. Очекував да ми отвори некоја Марта, но беше таа во својата долга бледосина наметка, непогрешлива.

Значи, ти си новата, рече. Не се повлече настрана за да ме пушти да влезам, туку стоеше на прагот и го блокираше влезот. Сакаше да почувствувам дека не можам да влезам во куќата ако таа не ми дозволи. Во денешно време овие први чекори знаат да предизвикаат туркање и лактање.

Да, реков.

Остави ја на тремот. Му го кажа ова на Чуварот кој ми ја носеше торбата. Торбата беше од црвен винил, не многу голема. Имаше и уште една торба со зимски капут и подебели фустани, но таа ќе стигне подоцна.

Чуварот ја остави торбата и ја поздрави. Потоа ги слушнав неговите чекори зад себе како се враќаат назад по патеката, па крцнувањето на портата и тогаш почувствував како да ми беше повлечена заштитничката рака. Прагот на новата куќа е осамено место.

Почека да се запали моторот на автомобилот и тој да се оддалечи. Не гледав во нејзиното лице, туку во делот од неа кој можев да го видам со наведната глава: сината половина, здебелена, левата рака на дршката од стапот направена од слонова коска, големите дијаманти на прстот, кои некогаш можеби биле многу убави и сè уште беа добро зачувани, ноктот на малиот прст истурпијан со нежно заоблување. Личеше на иронична насмевка на прстот, како нешто што ја исмева.

Можеш да влезеш, рече. Ми го сврте грбот и поткуцнувајќи отиде кон ходникот. Затвори ја вратата зад себе.

Ја внесов црвената торба внатре, како што таа сигурно сакаше, и ја затворив вратата. Не ѝ реков ништо. Тетка Лидија велеше дека најдобро е да не се зборува освен кога ќе те прашаат директно прашање. Обидете се да размислувате од нивна гледна точка, велеше со прекрстени раце и нервозна, молежлива насмевка. Не им е лесно.

Тука, рече Сопругата на Командантот. Кога влегов во дневната соба таа веќе беше седната на нејзиниот стол со левата нога на табуретката со перниче со ситен вез, рози во кошница. Плетилото ѝ беше на подот до столчето, иглите прободени во него.

Застанав пред неа со прекрстени раце. Значи, рече. Зема цигара, ја стави помеѓу усните и ја држеше таму додека да ја запали. Усните ѝ беа тенки, ги држеше онака со мали вертикални линии наоколу како што може да се видат на рекламите за кармини. Запалката беше во боја на слонова коска. Цигарите сигурно се набавени на црн пазар, помислив, и тоа ми влеа надеж. Дури и сега кога веќе не постојат вистински пари, сè уште постои црн пазар. Секогаш постои црн пазар, секогаш постои

нешто што би можело да се размени. Значи таа е жена која може да ги прекрши правилата. Но, што имав јас за разменување?

Со копнеж погледнав во цигарата. Цигарите, како и алкохолот и кафето, за мене се забранети.

Значи, со стариот, како му беше името, не оде-ше, рече.

Не, госпоѓо, реков.

Испушти нешто што личеше на смеење, а вед-наш потоа се накашла. Немал среќа, рече. Ова ти е втор, нели?

Трет, госпоѓо, реков.

Ни ти не си имала многу среќа, рече. Следеше уште едно смеење со кашлање. Можеш да седнеш. Не практикувам, но нека биде само овој пат.

Седнав на работ на еден од столовите со тврд потпирач. Не сакав да зјапам низ собата, не сакав да делувам невнимателна кон неа, така што мер-мерниот камин од мојата десна страна, огледалото над него и букетите цвеќе беа само сенки во аголот од моите очи. Подоцна ќе имам повеќе од доволно време да ги разгледам.

Сега лицето ѝ беше на рамниште со моето. Помислив дека ја препознав или барем дека нешто во врска со неа ми делува познато. Мал дел од ко-сата ѝ сиркаше од велот. Сè уште беше руса. По-тоа помислив дека можеби ја бланшира, бојата за коса беше уште нешто што би можело да се набави само на црн пазар, но сега знам дека е природно руса. Веѓите ѝ беа искубани во тенки сводни ли-нии што ѝ даваше постојан израз на изненадување или бес или љубопитност, онаков каков што може да се забележи на уплашено дете, но капаците под нив имаа уморен изглед. Очите не ѝ беа такви, тие беа во онаа бледа непријателска сина боја на летно

небо при силна сончева светлина, сина која ве одбива. Нејзиниот нос сигурно некогаш бил сладок, но сега беше премал за нејзиното лице. Лицето не ѝ беше дебело ниту големо. Две линии одеа надолу од аглите на усните, помеѓу нив беше брадата стегната како тупаница.

Сакам да те гледам колку е можно помалку, рече. Очекувам и ти да го чувствуваш истото кон мене.

Не одговорив, бидејќи „да“ ќе беше навредливо, а „не“ контрадикторно.

Знам дека не си глупава, продолжи. Вдиша од цигарата и го испушти димот. Ти го прочитав досието. Што се однесува до мене, ова е деловна трансакција. Но, ако добијам проблеми, ќе возвратам со проблеми. Разбираш?

Да, госпоѓо, реков.

Не ме викај госпоѓо, рече нервозно. Ти не си Марта.

Не ја прашав како треба да ја викам бидејќи забележав дека се надеваше оти никогаш нема да имам прилика како било да ѝ се обратам. Се разочарав. Тогаш сакав да ја претворам во постара сестра, мајчинска фигура, некој кој ќе ме разбира и ќе ме заштитува. Сопругата од куќата во која бев, назначена претходно, поголемиот дел од времето го поминуваше во спалната соба, Мартите велеа дека пие. Сакав оваа да биде поинаква. Сакав да мисли дека би ми се допаднала на некое друго место и во друго време, во друг живот. Но, веќе видов дека не би ми се допаднала, ниту пак јас нејзе.

Ја изгасна полуиспушената цигара во мал украсен пепелник на малото масиче до неа. Ова го направи одлучно, со еден замав и едно вртење, наместо серијата нежни тапкања претпочитани од повеќето Сопруги.

Што се однесува до мојот сопруг, рече, тој е само тоа. Мој сопруг. Сакам тоа да биде совршено јасно. Додека смртта не нè раздели. Тоа е тоа.

Да, госпоѓо, реков повторно бидејќи забора-вив. Порано имаше кукли за мали девојчиња кои зборуваа кога ќе им ја повлечеш врвката на грбот. Мислам дека така звучев, имав монотон глас на кукла. Веројатно копнееше да ми удри шлаканица. Тие можат да нè удираат, постои библиски пример. Но, не со инструмент. Само со рацете.

Тоа е една од работите за кои се изборивме, рече Сопругата на Командантот, и наеднаш прес-тана да гледа во мене, гледаше надолу во своите затворени дланки украсени со дијаманти и тогаш знаев од каде ја познавам.

Првиот пат беше на телевизија кога имав осум или девет години. Тоа беше кога мајка ми отспива-ше подоцна, во неделните утра, а јас ќе станев, ќе појдев до телевизорот во работната соба на мајка ми и ќе стискав по каналите, барајќи цртани фил-мови. Понекогаш, кога немаше да можам да нај-дам, го гледав Евангелски час за души во развој, каде раскажуваа библиски приказни за деца и пееја црковни песни. Едната од жените се викаше Сере-на Џој. Таа беше водечкиот сопран. Беше пепела-во-руса, ситна, со прчест нос и крупни сини очи кои ги вртеше нагоре за време на црковните песни. Можеше да плаче и да се смее истовремено, сол-за-две достоинствено ѝ се лизгаа по образот токму во вистинскиот момент, додека нејзиниот глас се подигаше низ високите тонови, треперлив, без на-пор. Потоа премина на други работи.

Жената седната пред мене беше Серена Џој. Или некогаш била. Значи беше полошо одошто мислев.